

**МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ
УЗБЕКИСТАН
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
СТОМАТОЛОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ
САМАРКАНДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

**VI РЕСПУБЛИКАНСКАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ
«СОВРЕМЕННЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ НАСЕЛЕНИЯ»**

**ПОСВЯЩЕННАЯ
ВСЕМИРНОМУ ДНЮ
ЗДОРОВЬЯ**

ТАШКЕНТ

Доктор медицинских наук, Хайдаров Н.К. (отв. редактор)
Доктор медицинских наук, профессор Ризаев Ж.А. (отв. редактор)
Доктор медицинских наук, профессор Рустамова Х.Е. (зам. отв. редактора)
Редакционная коллегия: Шомуродов К.Э., Нурмаматова К.Ч.,
Машарипова Р.Ю., Камиллов А.А.

Данный сборник состоит из материалов республиканской научно-практической конференции с международным участием «Современные достижения и перспективы развития охраны здоровья населения» состоявшейся 9 апреля 2024 года в г.Ташкенте. Представленные в сборнике работы содержат материалы по актуальным вопросам здравоохранения, охраны здоровья населения. Представляет интерес для научных сотрудников и практических врачей всех областей, а также студентов бакалавриата и магистратуры высших медицинских учебных заведений. В сборнике представлены информации о состоянии здоровья разных стран, таких как Российская Федерация, Республика Беларусь, Казахстан и другие.

УДК: 614.2:61-084

ББК: 51.1л0я43

С-56

А-95

bermadi. 2014-yilda bakteriologik ko'rsatkichlar uchun 7269 (100%) ta namuna olindi va ulardan 661 (9,0%) tasi gigiyenik talablarga javob bermadi. 2015-yilda esa kimyoviy ko'rsatkichlar uchun 7866 (100%) ta namuna olindi va ulardan 510 (6,4%) tasi gigiyenik talablarga javob bermadi. Ichimlik suvining sifatini yillar dinamikasida ko'rib chiqadigan bo'lsak kimyoviy ko'rsatkichlar bo'yicha 2019 va 2021-yillarda suvning sifati gigiyenik talablarga javob bermaydigan namunalar soni 2020-yilga nisbatan ko'pni tashkil etdi.

SUV HAVZALARI SUVNING SIFATINI EKOLOGO GIGIYENIK BAHOLASH NATIJALARI

Sherqo'ziyeva G.F., Abdullaev J.I.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Ishning dolzarbligi. Suv havzalarining butun dunyodagi sathi juda katta bo'lib, yer kurrasida sathiga 29,2% qoladi, ya'ni 70,8% suv tashkil etadi. Planetamizda suv miqdorining nihoyatda ko'pligi insonlarda qandaydir tinchlanishni, xavotirsizlanishni o'zlariga yaqin yo'ldosh qilib olganlar, chunki insonlar suvning bitmas tuganmas boylik deb o'ylaydilar. Suvning juda ko'p miqdori sho'r, xo'jalik va ichish uchun yaroqsiz suvlardir, chuchuk suvlar esa juda kam miqdorni tashkil etadi. Buning ustiga chuchuk suv asosan qutblardagi muzliklar va tog'lardagi qorlarni tashkil qiladi. Ularning miqdori yer qurrasida 28 mln.m ni tashkil qiladi. Suv faqatgina inson ehtiyojlari uchun kerak bo'lmay, balki o'simliklar, hayvonlar, sanoat korxonalarini va boshqalar uchun doimo kerak bo'lgan biosferaning asosiy qismidir. Aholi sonining o'sishi, shahar qurilishining taraqqiyoti, uy joy va yangi korxonalarining paydo bo'lishi suvning sarfini tobora ko'paytirmoqda. Bizning davlatimizda har bir kishiga sarflanadigan kunlik suv miqdori o'rtacha 170 litrga yetadi, katta shaharlarda esa 300 litrdan ortiqdir. Ammo ilm fan, texnika taraqqiyoti, hozirgi zamon industriyasi tashqi muhitni nihoyatda tezlik bilan ifloslantirib ekologik krizis tug'dirilishiga sabab bo'lmoqda. Industirlashtirish shaharlarda, yirik sanoat korxonalarining bir joyga yig'ilib qolishiga, odamlarning sonini ortib ketishiga sabab bo'lmoqda, ko'plab uy joylarning qurilishi kommunal obyektlarni paydo bo'lishi suvni ko'plab ishlatilishini talab qilmoqda. Bu o'z navbatida suv havzalarini chiqindi suv iflosliklaridan muhofaza qilishni talab etadi. Aslini olganda XX asrning ikkinchi yarmida boshlab ko'p suv havzalarining muhofaza qilish masalalari juda keskinlashib ketdi, chunki tabiatga insonni texnik ta'siri kuchayib ketdi. Hozirgi ba'zi bir faktlarga qaraganda, daryo, ko'l va suv omborlarining chuchuk suvi hajmi 25000 km ga teng, bu chuchuk suvlar yer kurrasidagi odamlarning ehtiyojini qondiradigan suv miqdori, ammo shu suv havzalariga har yili 450 km chiqindi suv, ifloslangan suvlar tashlanmoqda, uning faqat 50% chala yarim tozalanmoqda. «Suvloyixa» instituti bergan ma'lumotlar bo'yicha O'zbekistonda suvning eng ko'p qismi (98% gacha) yerlarni sug'orish va qishloq xo'jalik maqsadlarida ishlatiladi. Hozirgi vaqtda respublikada suv resurslari 105,17 km, shundan 64,5 km respublikadan tranzit holatda o'tadi, ya'ni ochiq suv havzalari zahirasi 40 km (40000 mln.m) tashkil qiladi. Shu sababli ochiq suv havzalaridan foydalanish bir muncha qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Bundan tashqari ochiq suv

havzalariga tushirilayotgan chiqindi suvlarning miqdori yildan yilga ko'payib bormoqda, ya'ni 1970-yilda 4910 ming.m sutkasiga tashkil qilgan bo'lsa, ushbu miqdor 1980-yilga kelib 9794,7 mln.m tashkil qiladi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng respublikamizda tashqi muhit obyektlarini, chunonchi suv havzalarini turli xili ifloslanishdan sanitariya muhofazalashga qaratilgan bir qancha chora tadbirlar o'tkazildi va qarorlar ishlab chiqildi.

Ishning maqsadi. Yuqorida ko'rsatilgan dolzarb muammolarga asosan suv havzalarini sanitariya muhofazalashda suvning sifatini doimiy nazorat qilib turish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Shu sababli biz Toshket shahar Olmazor tumanidan oqib o'tuvchi ochiq suv havzalarning suvni laboratoriya tekshirishdan o'tkazdik va quyidagi natijalarni oldik: tuman hududidan 4 ta ochiq suv havzasi "Kaykovuz", "Qora-Qamish", "Qichquruq" va "Damashi" kanallari oqib o'tadi. 2015-yilda umumiy namunalar soni 90 (100%) ta bo'lib, ulardan 36 tasi gigiyenik talablarga javob bermagan, ular asosan "Qichquruq" kanalidan olingan 15 ta namunada, "Kaykovuz" kanali suvida esa 10 ta namunada azot ammiak miqdori gigiyenik me'yorlardan yuqori bo'lgan, shu bilan birga suvning kislorodga bo'lgan ehtiyoji (KBE) ham ushbu kanallar suvida 4-5 ta namunada gigiyenik talabga javob bermagan. 2016-yili suvning sifatini tekshirish uchun umumiy namunalar soni 90 (100%) ta bo'lib, ulardan 30 tasi gigiyenik talablarga javob bermagan va asosan azot ammiak miqdori gigiyenik me'yorlardan yuqori bo'lgan. 2017-yilda esa umumiy namunalar soni uchun 90 (100%) ta bo'lib, ulardan 42 tasi gigiyenik talablarga javob bermadi, ular asosan "Qichquruq" kanalidan olingan 11 ta namunada, "Kaykovuz" kanali suvida esa 15 ta namunada azot ammiak miqdori gigiyenik me'yorlardan yuqori bo'lgan

Xulosa. Olingan tekshirish natijalaridan shuni xulosa qilish mumkinki, "Kaykovuz" va "Qichquruq" ochiq suv havzalari suvda barcha yillarda azot ammiak miqdori va shu bilan birga suvning kislorodga bo'lgan ehtiyoji (KBE) ham ushbu kanallar suvida yuqori bo'lgan, "Qora-Qamish" va "Damashi" ochiq suv havzalari suvi ularga nisbatan toza ekanligi aniqlandi.

SUV RESURLARINING IFLOSLANISH HOLATI

Salomova F.I., Sherqo'ziyeva G.F., Iskandarov A.B., Urmanova L.D.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Ilm fan va texnika taraqqiyoti hozirgi zamon industiriyasi tashqi muhitni nihoyatda tezlik bilan ifloslantirib ekologik krizis tug'dirilishiga sabab bo'lmoqda. Industirlashtirish shaharlarda, yirik sanoat korxonalarining bir joyga yig'ilib qolishga, odamlarning sonini ortib ketishiga sabab bo'lmoqda, ko'plab uy joylarning qurilishi kommunal obyektlarni paydo bo'lishi suvni ko'plab ishlatilishini talab qilmoqda. Bu o'z navbatida suv havzalarini chiqindi suv iflosliklaridan muhofaza qilishni talab etadi. Aslini olganda XX asrning ikkinchi yarmida boshlab ko'p suv havzalarining muhofaza qilish masalalari juda keskinlashib ketdi, chunki tabiatga insonni texnik ta'siri kuchayib ketdi. Aholi sonining o'sishi, shahar qurilishining taraqqiyoti, uy joy va yangi korxonalarining paydo bo'lishi suvning sarfini tobora ko'paytirmoqda. Bizning davlatimizda har bir kishiga sarflanadigan kunlik suv miqdori o'rtacha 170 litrga

РЕЗУЛЬТАТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПАРАМЕТРОВ ОСТРОЙ ТОКСИЧНОСТИ ПИЩЕВОЙ ДОБАВКИ <i>Шерқузиева Г. Ф., Саломова Ф. И., Юлдашева Ф. У.</i>	171
ICHIMLIK SUVINING SIFAT KO'RSATKICHLARINI TEKSHIRISH NATIJALARI <i>Sherqo'ziyeva G.F., Bahriddinova M.N., Egamberdiveva Z.Z., Boysariyeva M.R.</i>	172
SUV HAVZALARI SUVINING SIFATINI EKOLOGO GIGIYENIK BAHOLASH NATIJALARI <i>Sherqo'ziyeva G.F., Abdullaev J.I.</i>	173
SUV RESURLARINING IFLOSLANISH HOLATI <i>Salomova F.I., Sherqo'ziyeva G.F., Iskandarov A.B., Urmanova L.D.</i>	174
PROPHYLACTIC GIARDIASIS <i>Dilmurodova O.B., Kamilova A.Sh.</i>	175
POLIMER ISHLAB CHIQRISH KORXONALARI ISHCHILARI SALOMATLIK HOLATINI BAHOLASH <i>Azizova F.L., Kamilov Dj.Y.</i>	176
SARS-COV-2 ВИРУСИ ТАЪСИРИДА БОЛАЛАРДА БУЙРАК ПАТОЛОГИЯСИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ЧАСТОТАСИ ВА ПРОФИЛАКТИКАСИ <i>Ганпарова Г.Н.</i>	177
ПОЛИФЕНОЛ ЭКСТРАКТИНИНГ КАЛАМУШ ЖИГАР АНТИОКСИДАНТ ТИЗИМИГА ТАЪСИРИ <i>Маллаева М.М., Маллаева Г.М.</i>	178
ВЛИЯНИЕ ФАСТФУДА НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА <i>Раджабов З.Н.</i>	180
БЛАГОПРИЯТНАЯ СРЕДА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННОГО ПРАВА <i>Раджабов З.Н.</i>	182
ГИГИЕНИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К МЕНЮ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ, ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ ЗАПРЕЩЕННЫХ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ В ШКОЛАХ <i>Рахимова Д.Ж.</i>	184
РОЛЬ БИОРИТМОВ В ФОРМИРОВАНИИ РАСПОРЯДКА ДНЯ СТУДЕНТОВ <i>Рахманова К.К., Утамурадова Н.А.</i>	186
MURDALAR BILAN ISHLOVCHI TIBBIYOT HODIMLARINING MEHNAT JARAYONIDA TAVBIY YORITILGANLIKNING GIGIYENIK ASOSLARI <i>Maxmanazarov G.A., Tuxtarov B.E.</i>	187
ИССЛЕДОВАНИЕ НЕКОТОРЫХ РЕДКИХ ЖИВОТНЫХ НА ЧУМУ И ДРУГИЕ ЗООНОЗНЫЕ ИНФЕКЦИИ В ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ	